

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Om blokpolitik, politisk magt, standpunkter, placering, ensidighed, fremtid efter valget 23. 1. 1968

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

Oprindelsesdato: 1968

Emne:Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 8

Relateret:

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

om

blokpolitik

politisk magt

standpunkter

placering

ensidighed

fremtid

efter

valget

23. 1. 1968

om blokpolitik

Den nye opposition prøver nu at forklare vælgerne, at det er blokpolitik og blok-dannelse, når de radikale i dag deltager i en RKV-regering. Da de radikale sad i regering med Socialdemokratiet kaldte Konservative og Venstre dette samarbejde for blokpolitik. Der er imidlertid ikke tale om blokpolitik, når de radikale er med i billedet. Den enkle forklaring er, at når det ikke længere kan lykkes for de radikale at bevæge samarbejdspartneren mod midten, afbrydes samarbejdet. Således har det altid været i partiets historie.

om politisk magt

Det radikale Venstre har aldrig tidligere besat både statsministerposten og formandsposten i Folketinget. Da den radikale C. Th. Zahle var statsminister fra 1913-20, besad Venstre formandsposten. Fra 1901 til 1909 havde Venstre såvel formands- som statsministerposten. Nogle få måneder i 1909-10 sad en ren radikal regering. Siden 1924 til i år har Socialdemokratiet haft formandsposten tillige med statsministerposten, når partiet meget ofte deltog i regeringen. Der kan ikke være noget traditionsstridigt i, at den siddende regering ikke har valgt en socialdemokratisk formand, idet det er første gang siden 1924, at et flertal udenom Socialdemokratiet har haft mulighed for at vælge en formand uden at vælte den siddende socialdemokratiske formand. Julius Bomholt trak sig tilbage inden valget den 23. januar, som førte til den nye regeringsdannelse.

Regeringen Baunsgaard har et flertal på 98 medlemmer bag sig i Folketinget og dermed 18 mere end oppositionen. Sidst en regering havde så stort et flertal var, da S-R regeringen blev omdannet den

22. oktober 1935 under ledelse af Stauning og P. Munch. Dengang havde regeringen 82 medlemmer bag sig ud af 145. Først året efter fik regeringen flertallet i Landstinget, selvom det kun var med een stemme. Det var ved det dramatiske landstingsvalg i 1936. Mandatfordelingen stod lige, og afgørelsen ville falde med valgresultatet på Bornholm. Her stod der 23 borgerlige valgmænd overfor 22 socialdemokrater. En enlig radikal valgmand lagde sin stemme til socialdemokraterne, hvorefter det stod lige. Derefter måtte der lodtrækning til, og denne faldt ud til fordel for Socialdemokratiet, der på denne måde, med radikal og heldets hjælp sikrede flertallet i landstinget.

Når Socialdemokratiet nu skælder ud over, at den tidligere regering blev væltet, fordi de radikale benyttede uenigheden indenfor SF, kan man ud over den saglige stillingtagen henvide til et fortilfælde i 1929, hvor det bl. a. var Socialdemokratiet, der udnyttede uenigheden indenfor de konservative, som dengang opretholdt venstremindretalsregeringen Madsen-Mygdal.

Venstre havde foreslået nedskæringer i militærbudgettet på lige fod med andre poster. 42,4 mil. kr. til et års forsvarsudgifter var, hvad Venstre ville gå med til. Men den konservative Christmas Møller forlangte 45 mill. kroner. Da det blev kendt at Christmas Møller ville stemme imod finansloven, fordi Venstre ikke gav sig, besluttede Stauning, at Socialdemokratiet også skulle stemme imod, når der var uenighed mellem Venstre og Konservative. Derefter undlod de radikale at stemme, og regeringen faldt.

om standpunkter

Fhv. statsminister Krag lancerede selv udtrykket „Man har et standpunkt til mås tager et nyt.“ Noget sådant vil vælgerne altid reagere imod. Også her findes

der et fortilfælde. Fra 1945-47 var Knud Kristensen statsminister for en venstre-mindretalsregering, der var støttet af radikale og konservative. I Folketinget var der stort flertal for, at grænsen skulle ligge fast, men statsministeren rejste land og rige rundt for på møder at „skifte standpunkt“ og skabe usikkerhed om regeringens politik på dette område. Da man ikke længere vidste, hvad der var regeringens holdning, fældede de radikale regeringen i 1947.

om politisk placering

Mange vælgere har tidligere bebrejdet de radikale, at de altid har ført en zigzag politik, og at man aldrig vidste, hvor man havde dem. Årsagen til disse postuler er, at partiet siden 1920 bortset fra 1966-68 har haft en afgørende placering i Folketinget som den berømte „tunge på vægtskålen.“ Andre partier har som regel været fritaget for muligheden for at vælge samarbejdspartnere til begge sider, mens de radikale har været tvunget til det. Udgangspunktet for den radikale stilling er jo, at partiet ønsker, at der skal samarbejdes med begge sider i Folketinget. Er den ene side eller begge sider modvillige overfor dette tværgående samarbejde, har de radikale altid forsøgt på anden måde at formidle samarbejdet. Nu sker dette forsøg i nærmeste samarbejde med K og V, i andre situationer har det været Socialdemokratiet og i andre tilfælde i en mere uforpligtende rolle i oppositionen.

om ensidighed

I alle situationer har Det radikale Venstre været garant for, at den politik, der føres, ikke er ensidig. Der findes flere eksempler på, at de radikale har sagt fra overfor en regering, som de har

været støtteparti for, når samarbejdspartneren ikke har bøjet sig tilstrækkeligt mod de radikale synspunkter. Ikke mindst under regeringen Krags sidste periode har mange tidligere modstandere af de radikale måttet erkende, at partiet i sin lange samarbejdsperiode med Socialdemokratiet havde formået at bevæge det store Socialdemokrati mod midten.

De 14 måneder, hvor Det radikale Venstres stemmer ikke var afgørende for flertallet i Folketinget, fik et så ensidigt forløb, at vælgerne tydeligt kunne se, at Det radikale Venstre manglede mandater til at hindre en fortsættelse af ensidigheden til venstre. Men vælgerne tog ved valget i januar 1968 også afstand fra en ensidig politik til højre ved at gøre Det radikale Venstre til det største centrumsparti siden 1920.

Socialdemokratiet ville trods valgets resultat ikke medvirke til det brede samarbejde. Uanset dette har de radikale bekræftet den historiske placering i midten og er i regeringsfællesskabet med K og V garanten mod ensidighed.

Som eksempler på, hvordan de radikale kan garantere mod ensidighed kan følgende historiske situationer tjene: Fra 1924-26 sad en socialdemokratisk mindretalsregering med radikal støtte. I 1926 forlangte industri og landbrug nedskæring af det offentlige budget. Socialdemokratiet ville kun billige lån til landbruget, mens Venstre og de radikale nærmede sig hinanden i kravet om nedsættelse af de kommunale skatter. Stauning var urokkelig, hvorfor der blev udskrevet folketingsvalg. I 1933 under S-R regeringen blev Kanslergadeforliget til mellem S, R og V. Forligets hovedindhold var overenskomsternes forlængelse, kronens devaluering og gennemførelsen af socialreformen. Selv den socialdemokratiske finansminister Bramsnæs kaldte forliget en radikal sejr, og det underbygger, at det virkelig er muligt for selv et radikalt parti af beskeden størrelse at

bevæge andre mod midten. Det vil derfor være logisk at slutte, at mulighederne ikke er blevet mindre efter valgsejren.

Det har været nedslidende for Det radikale Venstre at besidde nøglepositionen og være det parti, som ansvaret lægges på, når et samarbejde ikke går godt. Det kan se mærkeligt ud, for man kan næppe komme uden om, at partiet har fået væsentlige ting af sit program gennemført f. eks. ombudsmandsinstitutionen og Det økonomiske Råd ved hjælp af denne nøgleposition.

Om fremtiden

Partiet har nu genvundet de mandater det tabte efter påskekrisen i 1920, da partiet halveredes. Nogle vil selvfølgelig mene, at de vundne mandater hurtigt vil tabes igen, men når partiet nu ikke alene besidder nøglepositionen i folke-

tinget men også formandsposten og statsministerposten, vil det være muligt for partiet at få stor indflydelse i regeringen og på lovgivningen.

Lige så afgørende er det, at den generation af vælgere der med erindring om påskekrisen i 1920 var for eller imod radikalismen er af beskeden størrelse efterhånden. Det er også afgørende, at førstegangsvælgerne i stor udstrækning tager et selvstændigt standpunkt, der ikke mere er afhængig af familiens synspunkter. For det tredje vil det næppe lykkes et parti at genopbygge troen på et klassesamfund med et arbejderparti, bondeparti, overklasseparti o. s. v. – Det radikale Venstres brede sammensætning er en fordel i en tid, hvor klasserne opløses.

Endelig har historieundervisningen i skolen placeret den politiske samtidshistorie stærkt, således at ungdommen bliver langt bedre oplyst om samfundets forhold end tidligere.

Til belysning af, hvem de radikale har samarbejdet med fra 1920 til i dag, vil denne liste lette overskueligheden.

1920–24	V med støtte af K og de radikale i loyal opposition	1947–50	S med støtte af R
1924–26	S med støtte af R	1950–53	V–K med støtte af R
1926–29	V med støtte af K og efterhånden kras radikal opposition	1953–57	S med støtte af R
1929–40	S–R regering	1957–60	S–R og Retsforbundet
1940–45	Samlingsregering	1960–64	S–R
1945–47	V med støtte af K og R	1964–66	S med støtte af R
		1966–68	S med støtte af SF
		1968–	RKV

*Samfundshistorikeren,
folketingsmand Ole Sa-
muelsen beskriver her
nogle af de begivenhe-
der, der har fundet sted
omkring folketingsval-
get den 23. januar 1968
og den efterfølgende re-
geringsdannelse.*

*Udsendt af:
Det Radikale Venstre,
Christiansborg,
1218 København K*

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk